

Buji Ferenc

A KERESZT*

*Aki követni akar engem, tagadja meg magát,
vegye vállára keresztjét és kövessen.*

Mt 16,24

E kijelentés annyira közismert, hogy a „kereszt” illetve a „keresztthordozás” számos szólásnak is kiindulópontjává vált; például: „mindenkinek megvan a maga keresztje”, „mindenkinek a maga a keresztje a legnehezebb” stb. Kétségtelen, hogy e szólások a keresztthordozásnak arra az értelmezésére vezethetők vissza, amely az étellel szükségképpen együtt járó kisebb-nagyobb szenvedésekre vonatkozik. Ezen értelmezés szerint a kereszt viselésétől, vagyis magától a szenvedéstől, az élet megpróbáltatásaitól senki sem mentes, és csupán az ehhez való viszony az, ami különbséget tesz az emberek között. Krisztus követői elfogadják ezeket a megpróbáltatásokat, belenyugodnak a szenvedésbe, míg a többiek igyekeznek megszabadulni tőle. Mivel azonban a szenvedések többségét éppen az jellemzi, hogy nem lehet tőlük megszabadulni, nem lehet tőlük elszökni, az emberek döntő többsége végül is mindig beletörődik abba, hogy az élet szenvedéssel jár.

De vajon miféle szenvedésre gondolhatott az Emberfia? Betegség? Szegénység? A hozzátartozók elvesztése miatti bánat? A munkából és a munkahelyből fakadó megpróbáltatások és megaláztatások? Rossz házasság? Senki nem gondolhatja komolyan, hogy ezek volnának azok a „keresztek”, amelyeknek elviselését az Emberfia követésének feltételévé avatta. Ezeket bizony, ha tetszik, ha nem, *mindenki* elviseli – mert hiszen legtöbbször mást nem tehet –, legyen az Krisztus tanítványa vagy „kivülálló” (Mk 4,11). Magától értetődik tehát, hogy ha a „kereszt” értelmét kutatva a hétköznapi élet szenvedéseire gondolunk, rossz nyomon járunk.

De nemcsak azért járunk rossz nyomon, mert Krisztus nem tehetette követésének feltételévé azt, amit többé-kevésbé mindenki gyakorol, hanem azért is, mert amiről az evangélium beszél, az nem valaminek a passzív elfogadása, hanem valaminek az *aktív gyakorlása*: nem valamiféle meglévő „keresztbe” kell be-

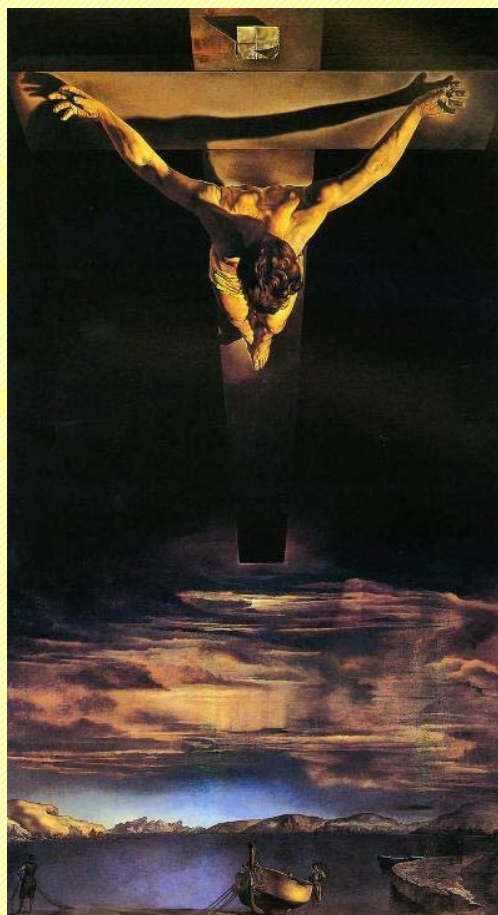
* Forrás → Buji Ferenc: *Az elfelejtett evangélium. A názáreti Jézus elveszett tanításai* (Budapest, 2006, Kairosz Kiadó), p. 78–82.

lenyugodnia a tanítványnak, hanem fel kell vennie, vállára kell vennie egy keresztet.

A kereszt populáris értelmezése azonban akkor fut végleg zátonyra, ha arra gondolunk, hogy a kereszt mint szimbólum önmagában véve nem a szenvedésnek, hanem a *halálnak* a szimbóluma. A kereszt kivégzőeszköz és a keresztre feszítés: kivégzés – s ilyen módon nem is lehet másnak a szimbóluma, mint a halálnak. „Aki nem veszi a vállára a keresztjét, ... az nem méltó hozzám” (Mt 10,38) – ezt többé-kevésbé modern összefüggésben így is megfogalmazhatnánk: „Aki nem akasztja nyakába a hurkot, az nem méltó hozzám.” Ugyanis ami az Emberfia idejében a kereszt volt, az a XX. században az akasztófa: a megszégyenítő kivégzés eszköze. A kereszt egészen egyszerűen nem arra szolgál, hogy egy életen keresztül a hátán cipelje az ember.

A kereszt mint szimbólum teljességgel alkalmatlan annak kifejezésére, amire használják. Az, ahogy az ember egy életen keresztül keresztjét cipeli, éppen annyira félresikerült kép, mint ha valakinek egész életén át úgy kellene járnia, hogy egy hurok van a nyakában. A kereszt „felvétele” a kivégzési procedúra első lépése. Azt jelzi, hogy az elítélt belenyugodott a halálos ítéletbe, s immár maga is aktív módon járul hozzá halálához: kivégzőeszközét saját maga viszi a kivégzőhelyre. Csaknem olyan ez, mint amikor a kivégzendőkkel előre megásatják sírjukat, hogy aztán legyen őket mibe belelőni. Éppen ez mutatja, hogy ezt a keresztet, ezt a hurkot az Emberfia tanítványának nem passzívan kell elfogadnia, hanem aktívan vállára kell vennie, nyakába kell akasztania: *elébe kell mennie a halálnak*.

Az Emberfia tanításának központi magja éppen az az akaratlagosan választott, „kivívott” halál, amely az új, isteni születés és élet előfeltétele. S hogy értelmezésünk a keresztről helyes, azt egészen nyilvánvalóvá teszi az, hogy a közvetlenül utána következő mondat a halálra utal: „Aki meg akarja menteni éle-

tét/lelkét/önmagát (gör. *pszükhé*; héb. *nefes*), elveszíti, aki azonban miattam elveszíti, az megtalálja” (Mt 16,25; vö. Jn 12,25).¹ Itt ugyanis már félreérthetetlenül kiderül, hogy amiről az Emberfia beszél, az nem az élet kisebb-nagyobb megpróbáltatásainak elviselése, hanem valami sokkal radikálisabb: egy önelvesztés, egy akaratlagos halál, annak a lénynek a halála, aki „asszonytól született”. A „kereszt” ennek a halálnak a szimbóluma: azé a halálé, amelyből új élet fakad. „Bizony, bizony, mondom nektek: ha a búzaszem nem hull a földbe, és nem hal el, egymaga marad, de ha elhal, sok termést hoz” (Jn 12,24).

Valójában tehát három fokozatról van itt szó: az első fokozatot az önmegtagadás, az embernek önmagával, saját partikuláris földi érdekeivel való szembe fordulása képviseli, ami már önmagában véve is egy rendkívül nehéz, az ember lényétől nagyon is idegen feladat. A második fokozat tulajdonképpen az önmegtagadás beteljesedése, a szabadon választott, akaratlagosan vállalt halál – vagyis a „kereszt felvétele”. Csak a kereszt felvételével hárul el az az akadály, amely Krisztus követését lehetetlenné teszi. Mert csak aki megtagadta magát, egészen a halálig, az méltó arra, hogy elérhesse a harmadik fokozatot: Krisztus követését.

Az Emberfia azonban nemcsak ezt a halált kereszte aktív módon, hanem e lényegi, belső halál szimbolikus-rituális kifejeződését: a *testi halált* is. Ő nagyon is elébe ment halálának. Úgy is mondhatnánk, hogy mindent megtett annak érdekében, hogy *ne* „ágyban, párnák közt” haljon meg. Nemcsak tudta előre a halálát (vö. Mk 8,31; 10,38),² hanem egész magatartásával és tanításával ki is hívta maga ellen Izrael vallási és politikai vezetőinek haragját – s tudhatta, hogy az ő haragjuk halállal fenyeget. Krisztus tehát nemcsak azt tudta, hogy *meg fog halni*, hanem azt is, hogy *meg kell halnia* – meg kell halnia, ha véghez akarja vinni azt a művet, amellyel Atyja megbízta: „Lám, ma és holnap ördögöt űzök, és gyógyítok, csak harmadnap leszek készen. Mégis, ma, holnap és holnapután folytatnom kell utamat, mert nem lehet, hogy próféta Jeruzsále-

¹ „Aki szereti életét, az elveszíti, de aki gyűlöli életét ebben a világban, az megmenti az örök életre.”

² Mk 8,31: „Ezután arról beszélt nekik, hogy az Emberfiának sokat kell szenvednie, a vének, a főpapok és az írástudók elvetik, megölik, *de harmadnapra feltámad.*” Mk 10,38: „Készen vagytok rá, hogy igyatok a kehelyből, *amelyből majd én iszom*, vagy hogy a keresztséggel, *amellyel én megkeresztelkedem*, ti is megkeresztelkedjete?”

men kívül vesszen el” (Lk 13,32–33). Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az ő tanítványainak is keresniük kellene a külső halált, hogy azáltal pecsételhessék meg belső halálukat, de ha úgy adódik, nem szabad elmenekülniük előle. Hiszen ha elmenekülnének előle, azáltal éppen azt bizonyítanák, hogy a belső halált sem sikerült elérniük.

